

Трибуль Вікторія Вадимівна

СПМ-1-15-2.од, 6 курс, спеціальність “Соціальна педагогіка”

trybul@ukr.net

Науковий керівник

Веретенко Тетяна Григорівна

кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри соціальної педагогіки та суспільної роботи Інституту людини Київського університету імені Бориса Грінченка

ОСОБЛИВОСТІ ПРОЯВУ СОЦІАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ЖУРНАЛІСТІВ

Анотація. У статті розкрито сутність понять “активність”, “соціальна активність” та “соціальна активність майбутнього журналіста”. Проведено аналіз основних досліджень і публікацій з проблем соціальної активності майбутнього журналіста. Висвітлено наукові підходи до проблеми формування соціальної активності майбутніх журналістів, окреслено умови підготовки майбутнього журналіста до активного виконання свого професійного призначення. В ході дослідження було визначено основні критерії соціальної активності майбутнього журналіста. Під час дослідження було проведено аналіз отриманих наукових результатів. В ході теоретичного та експериментального дослідження представлені перспективи подальшого дослідження проблеми.

Ключові слова: активність; соціальна активність; соціальна активність майбутнього журналіста; студент; журналіст; майбутній журналіст; професійна підготовка.

Актуальність та доцільність дослідження. Сучасне суспільство характеризується своєю інтерактивністю, якому притаманно спостерігати за подіями у світі через канали ЗМІ: радіо, телебачення, мережа Інтернет. Суспільна думка формується на основі довіри до журналістів і журналістського матеріалу. Суспільно-важлива тема може висвітлюватись журналістом під будь-яким кутом, тому загальне сприймання світогляду значною мірою формує слово та діяльність журналіста. Від ЗМІ вимагається бути не лише чесним і добросовісним, а й відповідальним за свою позицію. Адже ЗМІ є своєрідним «Сторожовим собакою» і займає позицію посередника між суспільством, і саме таким терміном нарікають журналістів, оскільки він пильно охороняє спокій господаревого дому та голосно гавкає при наближенні небезпеки.

Сутність функції “сторожа” полягає в боротьбі з незаконністю, правопорядком та справедливістю від тих, хто намагається їх порушувати, від корумпованого чиновництва, несправедливого судового розгляду, наклепів і т. п. Тобто, у межах цієї функції журналіст проявляє свою соціальну активність,

таким чином здійснює широкомасштабну соціальну критику, що відкриває шляхи до поліпшення суспільного життя.

Однією з найбільш поширених форм активності особистості є її соціальна активність, тобто спосіб існування і розвитку особистості як суб'єкта суспільного життя, заснований на її свідомому і несвідомому прагненні до зміни соціальних умов і формуванню власних якостей (здібностей, особливостей, ціннісних орієнтацій, моральних якостей та інше).

Актуальність проблеми прояву соціальної активності майбутніх журналістів зумовлена процесами, що відбуваються у контексті змін в усіх сферах суспільного життя, також потребою в соціально активних журналістах, які здатні професійно, творчо й оперативно реагувати на події.

Аналіз останніх публікацій. Питання соціальної активності окреслені в наукових розвідках педагогів, психологів, філософів, соціологів та журналістикознавців. Проблема соціальної активності особистості перебувала в центрі уваги зарубіжних учених (І. Кант, А. Адлер, Дж. Дьюї, А. Маслоу, Е. Еріксон, А. Реан та інші). Значний внесок в опрацювання цього питання зробили вітчизняні дослідники (І. Бех, І. Кон, Т. Мальковська, І. Мілославова, С. Харченко, Н. Клімкіна, Г. Лях та інші).

У площині педагогічних досліджень різні аспекти формування соціальної активності, зокрема майбутніх журналістів, подані в роботах Ю. Андрєєвої, К. Абульханової-Славської, В. Бакірова, Є. Білозерцева, О. Газмана, О. Дорошук, Л. Захарової, А. Зосімовського, Л. Іванова, Т. Ільїної, Д. Кабалевського, Т. Кузіної, В. Максимової, Т. Мальковської, В. Олешка, І. Павлова, В. Петрової, В. Радіонова, О. Самарцева, Л. Світич, В. Сластьоніна, І. Філіпової, М. Чемерис, Н. Шарової, Г. Щукіної та ін.

У найбільш широкому значенні соціальну активність О. Васильєва трактує як «входження людини в світ інших людей з певною метою». Таке визначення охоплює всю систему соціальної взаємодії людини як з іншими людьми, так і зі спільнотами, соціальними інститутами чи суспільством загалом [3, 193].

Проте, незважаючи на наявність значної кількості наукових досліджень, присвячених висвітленню цього соціального феномена, зауважимо, що наразі відсутні глибокі дослідження процесу формування соціальної активності майбутніх журналістів у ВНЗ. На сьогодні ще немає єдиного комплексного підходу до розробки шляхів і методів формування поняття та до створення психолого-педагогічних умов розвитку соціальної активності студентів журналістських спеціальностей.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є розкриття поняття «соціальна активність», висвітленні її сутності та поглядів на проблему особливостей прояву майбутніми журналістами.

Виклад основного матеріалу дослідження. В ході теоретичного дослідження було з'ясовано, що особливо важливим фактором для розвитку соціальної активності студентів, а саме майбутніх журналістів фігурує їх включення в суспільно значиму діяльність, а також їх саморозвиток, самоосвіта та самовиховання. При цьому студенти повинні освоювати різні форми соціокультурної діяльності, також реалізувати відомі їм форми, вносити інновації та бути ініціативними, пропонувати та розробляти нові форми соціальної активності.

З метою виявлення і вивчення стану сформованості соціальної активності майбутнього журналіста було виокремлено його показники, розроблені шляхом моделювання з урахуванням специфіки соціальної активності та змісту професійної діяльності журналіста. Для вивчення стану сформованості соціальної активності майбутніх журналістів було використано такі методи: інтерв'ювання, індивідуальні бесіди, анкетування та тестування. На етапі формувального експерименту було виявлено показники стану сформованості соціальної активності, які показали, що стан сформованості соціальної активності майбутніх журналістів потребує проведення тренінгових занять, які спрямовані на формування соціальної активності .

Соціально-економічно та політичне реформування України кардинально змінило філософію та бачення журналістської освіти. Нова стратегія надає

майбутньому журналістові можливість бути соціально активним, самостійно формувати власні філософські й політичні позиції, свої погляди на різні суспільні явища, події, процеси та брати у них участь. Необхідним в наш час стає формування соціально зрілої, творчої, активної, цілісної особистості студента.

Майбутній журналіст повинен глибоко усвідомлювати, що журналістика – це не тільки професія, а й спосіб життя і що бути журналістом – це бути не тільки «універсальним солдатом», а й керуючим машиною часу, яка робить мільйон обертів щосекунди (К. Паустовський).

У науковій літературі наявні різні підходи до визначення поняття «соціальна активність», але всі вони вказують на стан діяльності людини.

На думку О. Безпалько “соціальна активність” – це динамічне утворення, суб'єктом-носієм якої є людина; має різну ступінь прояву та залежить від співвідношення між соціальними обов'язками особистості у суспільно значущій діяльності та суб'єктивними установками на діяльність; її розвиток відбувається через систему зв'язків людини з навколишнім соціальним середовищем у процесі пізнання, діяльності і спілкування. Соціальна активність проявляється, як здатність діяти свідомо, не тільки пристосовуючись до зовнішнього середовища, але й цілеспрямовано змінюючи її. У практичному житті вона слугує як діяльність в організації та координації активності індивідів, в освоєнні ними зовнішнього середовища [2].

Л. Орбан-Лембрик розуміє соціальну активність як “глибинні, різнобічні зв'язки особистості із соціумом, рівень реалізації як суб'єкта суспільних відносин” [9, с 159]. Отже, рівень соціальної активності визначає міру реалізації особистості в соціумі.

У свою чергу, І. Бех наголошує: соціальна активність є своєрідним розкриттям певного відсотка засвоєння та реалізації здобутків суспільства, що характеризується мірою активних виявів, презентацією власних здібностей окремої особистості. Оскільки розвиток соціальної активності – певна стратегія, яку використовує індивід, щоб ефективно розв'язувати життєві

завдання, необхідно створити дитині об'єктивну можливість виявити самостійність, виявити власну активність, не заважати набуттю вміння діяти за власним розсудом, не гальмувати розвиток потреби дитини щось робити по-своєму [8, с. 46]

Активність майбутнього фахівця «як важлива умова соціальної діяльності та характеристика рівня соціальної зрілості його особистості виникає при взаємодії свідомості та соціально-практичної діяльності й оптимально розвивається лише в результаті поєднання багатьох видів діяльності, за допомогою яких у студента формується творче та відповідальне ставлення до досягнутих результатів в кожному з них» [5, с. 344].

Активність є формою вираження потреб особистості, її характеристикою як суб'єкта життєдіяльності. Соціальна активність сприяє злиттю індивіда із соціумом, де формується особистісна ідентифікація, тобто є способом формування, розвитку особистості, яка досягається завдяки оптимальному використанню природних здібностей і можливостей індивіда, визначенню оптимально-індивідуального темпу життя, своєчасному залученню особистості до соціальних процесів та ін. [7].

Соціальна активність майбутнього журналіста супроводжується його активністю в навчально-пізнавальній діяльності та під час проходження професійної практики у межах ВНЗ. Соціальна активність фахівця ЗМІ – це синтез оперативності й об'єктивності в оцінці ситуації і збиранні інформації. Важливим аспектом також є творчий підхід до побудови конструктивного суспільного діалогу через журналістський матеріал й до формування громадської думки.

Найхарактерніша ознака соціально активної людини – це спрямованість діяльності на користь суспільства. Соціальна активність майбутнього журналіста тісно переплетена з його творчою активністю, яка проявляється в професійній діяльності, де потрібно вміти приймати ефективні й нестандартні рішення, і головне, відповідати за них.

У ході дослідження стану формування соціальної активності було виявлено, що для набуття досвіду соціальної активності студентів треба організувати активний творчий пошук шляхів розв'язання проблеми, необхідно конструювати спеціальні педагогічні ситуації, що створюють умови для виявів соціальної активності.

В процесі аналізу стану соціальної активності майбутніх журналістів було визначено такі критерії:

- широкий діапазон цінностей;
- активна участь у громадській діяльності, чітка життєва позиція, вміння почути інших, поважати чужу думку й відстоювати свою;
- здатність планувати та організувати соціально значущу діяльність;
- сформованість професійних журналістських якостей: оперативність, чесність, відповідальність, толерантність, практичність, організованість, самовідданість, об'єктивність, справедливість тощо.

Формування соціальної активності майбутніх журналістів, здатних бути активними літописцями сучасності, які не просто виступають в ролі спостерігачів подій є актуальною проблемою, яка потребує глибокого вивчення та чіткої координації спільної діяльності всіх учасників навчального процесу.

Підсумкова соціально-педагогічна діагностика всіх учасників процесу (студентів 1-4 курсів/майбутніх журналістів) на заключному етапі дослідження здійснювалася за методикою, аналогічною тій, яка використовувалася нами на констатувальному етапі експерименту. Це дозволило порівняти одержані дані та зробити відповідні висновки щодо якісних змін рівнів сформованості соціальної активності майбутніх журналістів, одержати інформацію щодо ефективності запропонованої тренінгової програми з формування соціальної активності майбутнього журналіста у ВНЗ, а також побачити переосмислення поглядів студентів до процесу взаємодії.

У ході аналізу результатів інтерв'ювання студентів було визначено їх рівень творчого мислення. На констатувальному етапі більшість студентів проявили досить високі показники творчого мислення та виявили високий

рівень творчого потенціалу. Після проведення тренінгової програми, раніше опитувана категорія студентів показники не змінила, але деякі студенти пропонували нові ідеї стосовно формування соціальної активності майбутніх журналістів. Наприклад, студенти пропонували долучити в тренінгову програму створення міні проекту, що має на меті допомогу безхатькам, безпритульним тваринам, сиротам та інше. Результати аналізу інтерв'ювання до тренінгової програми та після зображені на рисунках.

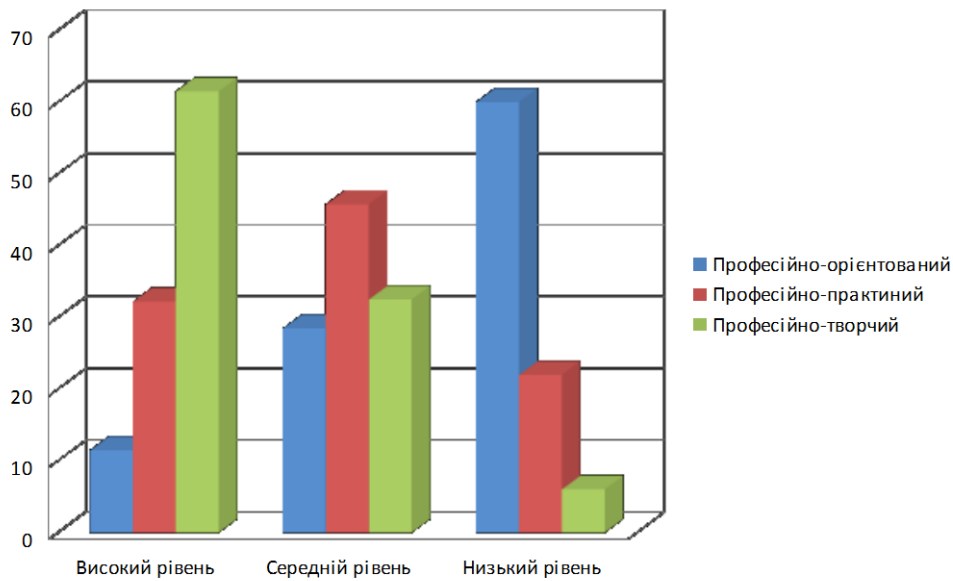

Рис. 1. Діагностика творчого мислення до проведення тренінгової програми

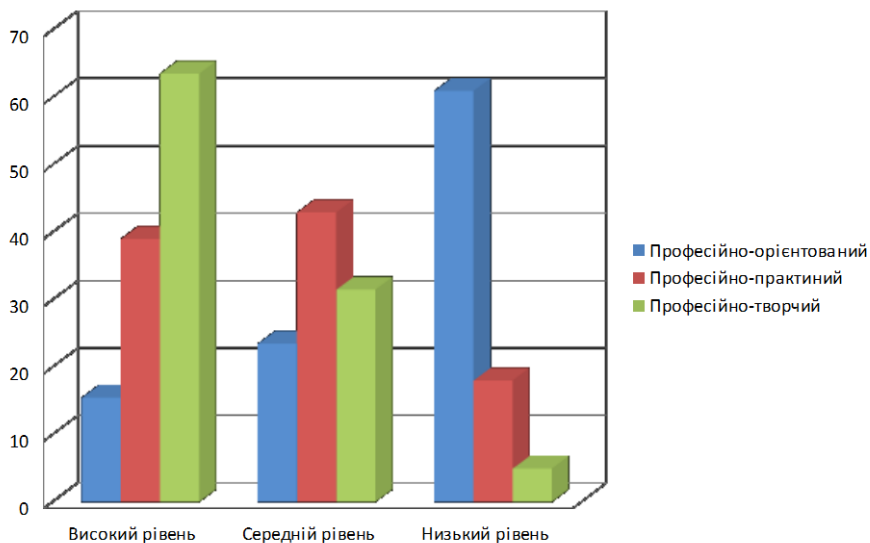

Рис. 2. Діагностика творчого мислення, як складової соціальної активності після проведення тренінгової програми

На підставі аналізу результатів проведення індивідуальних бесід з студентами очевидним стало те, що значно збагатилися знання студентів стосовно основних засад роботи, стану нинішньої журналістської арени, вміння сприймати та обробляти інформацію.

Результати проведеного нами експериментального дослідження підтвердили основні положення аналізу теоретичних джерел. Для визначення стану сформованості соціальної активності майбутніх журналістів нами були визначені основні показники та індикатори представлених змістових компонентів соціальної активності.

За результатами інтерв'ювання ми дійшли висновку, що рівень творчого мислення майбутніх журналістів до проведення і після проведення тренінгової програми мав високі показники, але після проведення тренінгової програми студенти освоїли нові навички, розширили світогляд та погляд на прояв соціальної активності.

Висновки. Отже, соціальна активність майбутнього журналіста – це особливе соціально-педагогічне явище, що дає можливість особистісного і професійного самоствердження, самореалізації й самовдосконалення, спрямування своєї діяльності на розбудову громадянського суспільства, на формування нової якості суспільного спілкування.

Професійна підготовка студентів спрямована на підготовку соціально активних фахівців, творчих та всебічно розвинених, компетентних, конкурентоспроможних журналістів. Щоб втілити цю мету, де журналіст відповідає усім критеріям соціально активного фахівця, необхідно створити особливе освітнє середовище, педагогічно комфортне й максимально наближене до професійно-журналістського.

Перспективними напрямками підготовки соціально активних фахівців можуть сприяти спеціалізовані гуртки в рамках ВНЗ, де будуть застосовані

необхідні умови для формування соціальної активності майбутнього журналіста в контексті розвитку його творчої індивідуальності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безпалько О. В. Розвиток соціальної активності особистості у дитячому об'єднанні [Електронний ресурс] / О. В. Безпалько // Вісн. психології і педагогіки : зб. наук. пр. – 2012. – Вип. 8. – Режим доступу : <http://www.psych.kiev.ua>
2. Васильева О. В. Педагогические условия развития социальной активности студентов медицинского колледжа: дис. на соискание уч. степени канд. пед. наук: спец.: 13.00.08. / О. В. Васильева. - Тюмень, 2008. - 193 с.
3. Гиппенрейтер Ю. Б. Введение в общую психологию / Ю. Б. Гиппенрейтер. – М. : ЧеРо, 2000. – 332 с.
4. Грива О. А. Толерантність в полікультурному середовищі : монографія / О. А. Грива. — К. : Вид-во Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова, 2007. — 275 с.
5. Данченко О. Формування соціальної зрілості студентів вищих навчальних технічних закладів як необхідна умова реалізації особистості повноцінного життєзабезпечення / О. Данченко // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / [редкол. : Т. І. Сущенко (голов. ред.) та ін.] — Запоріжжя, 2011. – Вип. 18 (71). – С. 342 – 349.
6. Жирун О. А. До проблеми професійного становлення майбутніх редакторів / О. А. Жирун // Теоретичні та прикладні проблеми психології і педагогіки. – 2004. – № 1 (6). – С. 79 – 84.
7. Критерії моральної вихованості молодших школярів. Книга для вчителя / [за ред. І.Д. Бега, С.Д. Максименка] – К.:Рад. Школа, 1989. – 96 с
8. Орбан-Лембрик Л. Е. Психологія управління : навч. посіб. / Л. Е. Орбан-Лембрик. – 2-ге вид., доп. – К. : Академвидав, 2010. – 544 с.
9. Социальная педагогика: мала енциклопедія / [під заг. ред. проф. Звереві І. Д.] - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 336 с.
10. Афоризми про журналістику та суміжні сфери [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://journalism-znu.org.ua/index.php/2010-07-06-15-13-30/> 2010-06-25-13-06-10].

Трыбуль Виктория Вадимовна

СПМ-1-15-2.од

6 курс, специальность “социальная педагогика”

trybul@ukr.net

Научный руководитель

Веретенко Тетьяна Григориевна

кандидат педагогических наук, профессор, заведующая кафедрой социальной педагогики и социальной работы Института человека Киевского университета имени Бориса Гринченко

ОСОБЕННОСТИ ПРОЯВЛЕНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ АКТИВНОСТИ БУДУЩИХ ЖУРНАЛИСТОВ

В статье раскрыта сущность понятий "активность", "социальная активность" и "социальная активность будущего журналиста". Проведен анализ основных исследований и публикаций по проблемам социальной активности будущего журналиста. Освещены научные подходы к проблеме формирования социальной активности будущих журналистов, определены условия

подготовки будущего журналиста к активному выполнению своего профессионального назначения. В ходе исследования были определены основные критерии социальной активности будущего журналиста, проведен анализ полученных научных результатов. В ходе теоретического и экспериментального исследования представлены перспективы дальнейшего исследования проблемы.

Ключевые слова: активность; социальной активности; социальная активность будущего журналиста; студент; журналист; будущий журналист; профессиональная подготовка.

Victoriia V. Trybul

Spm-1-15-2.0d, 6 course, specialty "Social pedagogy"

The supervisor of studies

Tetiana G. Veretenko

PhD in Education, Professor, Head of the Department of Social Pedagogy and Social Work of the Institute of Human Sciences of Borys Grinchenko Kyiv University

FEATURES OF THE SOCIAL ACTIVITY OF FUTURE JOURNALISTS

The essence of the concepts "activity", "social activity" and "social activity of a future journalist" is disclosed in the article. The analysis of the basic researches and publications on problems of social activity of the future journalist is carried out. The scientific approaches to the problem of forming the social activity of future journalists are highlighted, the conditions for preparing the future journalist for active fulfillment of his professional appointment are determined. In the course of the study, the main criteria for the social activity of the future journalist were determined, and the results of scientific research were analyzed. In the course of theoretical and experimental research, the prospects for further research on the problem are presented.

Key words: activity; Social activity; Social activity of the future journalist; student; journalist; Future journalist; professional training.